

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 29

Заснований в 1996 році

Рівне – 2004

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.**Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 29. — Рівне: РДГУ, 2004. — 157 с.**

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**Головний редактор:**

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – кандидат психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №9 від 28.05.2004 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2004

Summary. *The article is devoted to the problems of complex education in the pedagogics of the beginning of the XX century: the history of creation of the technology, specialities of its using in reformation pedagogics, the methods of complex studying in experimental Bremen school in the 20-th of the XX century are being studied*

Key words: *complex studying, developing studying, intersubject links, perceptive pupil activity.*

Одержано редакцією 27.04.2004.

УДК: 37.017

Г.В.МАРЧУК

СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКА У СТРУКТУРІ ОСОБИСТОСТІ

Резюме. *Стаття присвячена аналізу особливостей формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку. Проблема соціальної компетентності дошкільнят – одна з найактуальніших. Розв'язання її, з одного боку, допоможе здійснити системний, цілісний підхід до розвитку дитини, з другого – співвіднести цей розвиток із життям.*

Ключові слова: *соціалізація, соціальна компетентність, соціальний досвід.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток педагогічної думки в Україні характеризується пошуком нових підходів до побудови освітньо-виховного процесу. Законом України “Про освіту”, державними національними програмами “Освіта” та “Діти України” визначено, що особливій ваги набуває єдність виховних вимог до дитини протягом тривалого періоду становлення особистості, починаючи з раннього дитинства. Це потребує формування у дитини сталих тенденцій у поведінці, здатності до самостійного критичного мислення, до засвоєння нового знання, соціальної та моральної зрілості.

Сьогодні дедалі очевидніше, як важливо формувати в дітей відкритість до світу людей як потребу особистості, навички соціальної поведінки; розвивати усвідомлене ставлення до себе як вільної самостійної особистості та до своїх обов'язків, що визначаються зв'язками з іншими людьми, формувати готовність до сприймання соціальної інформації.

Соціальні аспекти виховання дітей, починаючи з дошкільного віку, набувають особливій ваги в наш час становлення відкритого суспільства.

Світова тенденція до посилення динамізму соціальних процесів ставить ряд важливих проблем перед психолого-педагогічною наукою та системою освіти, яка намагається скинути тягар авторитарної педагогіки і втілити гуманістичні ідеали виховання досконалої людини, вільної особистості, здатної жити і творчо діяти в умовах змінного соціуму. Виховання як необхідна умова соціалізації особистості є соціально обумовленим явищем і виконує в суспільстві такі важливі функції як збереження, відтворення та розвиток культури, забезпечення історичного процесу зміни поколінь, формування особистості.

Гуманістична криза людства в цілому, і нашого суспільства зокрема, досить різко позначилась на процесах соціалізації найменш пристосованої частини суспільства – дітей. Особистість дитини в процесі виховання ніби “розноситься” на окремі частини (інтелект, душа, естетичні смаки, моральність та ін.), в результаті дитина підготовлена до школи у розумовому, фізичному, естетичному, мотиваційному планах, у соціальному все ж лишається недостатньо розвиненою. Звідси – невпевненість у правильності, моральний дискомфорт, негативізм (агресивність, упевненість або інфантилізм, замкнутість тощо). Значною мірою це є наслідком відсутності цілісного підходу до формування соціальної поведінки дітей [5].

У психолого-педагогічній науці останнього десятиріччя виконано багато робіт, присвячених аналізу особливостей формування соціальної компетентності дошкільнят. У роботах обґрунтовано загальні положення і основи означеної проблеми (С. Козлова, 1998, О. Кононко, 1998, Т. Поніманська, 1999) [2,3,4,5].

Мета даної статті – аналіз особливостей формування соціальної компетентності дошкільників та психолого-педагогічних засад дитячої соціалізації.

Соціально некомпетентна особистість не може стати настільки свідомим та активним діячем динамічного суспільства, щоб зробити це суспільство справді гуманним. Тому роботу по формуванню соціальної компетентності дошкільників слід проводити якомога раніше. Виховуючи адекватне ставлення дитини до явищ навколишнього життя, підвищувати інтерес дитини до подій в світі людей. Залучення дитини до світу дорослих, до їх діяльності, до світу почуттів та переживань, тобто до всього того, чим живе суспільство – завдання, котре людство вирішує з того часу, коли стала усвідомлюватися необхідність в передачі кожному наступному поколінню досвіду попереднього. Соціальний досвід не зникає, від покоління до покоління він зберігається, передається і робить кожне наступне покоління освіченішим від попереднього.

Методика та організація експерименту. В обстеженні брали участь діти шостого року життя. Вивчаючи рівень сформованості соціальної компетентності старших дошкільників, була розроблена методика експериментальної роботи. Дослідження проводилось з допомогою комплексу методик, в основу яких покладено спостереження за поведінкою дітей і ходом педагогічного процесу.

Результати дослідження та їх обговорення. Кожна дитина народжується для життя в суспільстві. Дошкільний вік – період формування у малюка потреби, а з часом і здатності встановлювати і підтримувати контакти з оточуючими людьми, дорожити ними.

Перебування дитини в людському оточенні сприяє становленню її соціального досвіду, соціальної компетентності, досвідченості, обізнаності; у дошкільника формуються певна соціальна поведінка, здатність бути адекватним, розвиваються соціальні потреби. Соціальна компетентність відіграє важливу роль у загальному розвитку особистості дошкільника, оскільки сприяє виробленню такої здібності як домірність власної активності впливам середовища.

В дошкільному віці формуються основи соціальної компетентності дитини: вміння орієнтуватись в світі людей (рідні, близькі, знайомі, незнайомі люди; люди різної статі, віку, роду занять та інші); здатність розуміти іншу людину, її настрій, потреби, особливості поведінки; вміння поважати інших людей, допомагати, турбуватися про них; обирати відповідні ситуації спілкування та спільної діяльності.

Процес соціалізації сучасного дошкільника відбувається у досить складних соціальних умовах. Адже традиційно підрастаюче покоління включалось у певну виховну систему і ставало носієм відповідного способу життя. Сьогодні ж існує проблема розриву поколінь. Відчутним є також брак життєздатних спільностей людей, що спричиняє ряд складних проблем виховання.

Соціалізація дитини передбачає набуття нею досвіду співжиття в суспільстві з іншими людьми. Процес формування особистості невід’ємний від соціального середовища, в якому вона живе і діє. З першого дня появи на світ дитина тісно зв’язана з різними людьми і не може розвиватися як особистість без спілкування і взаємодії з ними. Якість набутого дитиною досвіду багато в чому залежить від того, на чому ґрунтується взаємодія з іншими – на знаннях норм високої моралі, почуттях поваги і глибокої симпатії чи залежності та страху. Отже, соціальна компетентність сучасного дошкільника повинна спиратися на інтерес дітей до світу дорослих, бажання наслідувати те, що варте наслідуванню.

Показниками сформованості соціального досвіду є взаємодія з дорослими, вміння вести себе у відповідності з правилами поведінки, успішно діяти під керівництвом дорослого або разом з ним, вміння користуватися допомогою дорослого, дякувати за неї; виявлення дитиною симпатії до подібних собі, прагнення реалізувати чужі ідеї і наслідувати прикладу, співчуття і допомога іншим, контроль своїх імпульсів, виконання правил поведінки в групі у відсутність вихователя, знання структури своєї сім’ї, знання про життя в суспільстві. Однак, на наш погляд, соціальний досвід дитини формується, в першу чергу, під впливом дорослого та на його прикладі. Адже дорослий є носієм знань соціального досвіду та об’єктом наслідування.

Вивчаючи рівень сформованості соціальної компетентності старших дошкільників, ми звернулися до програми залучення дітей до соціального світу “Я – людина”, розробленої С.Я.Козловою. Мета цієї програми – розкрити дитині оточуючий світ, сформувані у неї уявлення про себе як представника людського роду; про людей, які живуть на Землі, про їх почуття, вчинки, про права і обов’язки, про різноманітну діяльність; на основі пізнання розвивати творчу, вільну особистість, яка володіє почуттям власної гідності і повагою до людей. Важливою особливістю програми являється те, що вона спрямована на формування в дитини світогляду – свого бачення світу, своєї “картини світу”.

Для нашого дослідження було обрано розділ програми “Хто такі дорослі люди”. Призначення даного розділу – підтримувати і розвивати у дітей інтерес до світу дорослих, знайомити з їх різноманітною діяльністю, особистісними якостями, викликати у дитини бажання наслідувати і об’єктивно оцінювати негідне в поведінці та діяльності дорослих.

Нам важливо було прослідкувати і визначити рівень обізнаності дітей з цього розділу. Провівши бесіди з дітьми і проаналізувавши відповіді, визначили такі рівні знань дітей: I – високий: діти, які знають про дорослих людей, визначають відмінності між дорослими і дітьми. Ці діти знають багато про різні професії і завзято відповідають, ким вони хочуть стати. Діти помічають, що дорослі, як і вони, можуть ображатися і радіти, хворіти і відчувати, можуть сміятися і плакати. II – середній рівень: діти знають про дорослих людей, але не можуть відмітити суттєвих відмінностей між дорослими і дітьми. Знають, що дорослі повинні піклуватися про дітей, оскільки дітям погано без дорослих. Розповідають про професії своїх батьків, а також працівників дошкільного закладу. Ці діти ще остаточно не визначились, ким хочуть стати, коли виростуть. III – низький рівень: діти знають, хто такі дорослі, однак вони не можуть відмітити суттєвих відмінностей між дорослими і дітьми. Стверджують, що можуть жити без дорослих, тому що дорослі тільки те й роблять, що сварять і повчають дітей. Крім професій своїх батьків, можуть назвати ще дві-три інші.

Виявилось, що не всі діти старшого дошкільного віку компетентні в цій сфері соціальної дійсності. Але компетентність – поняття набагато ширше і воно включає в себе не тільки знання, а й практичні дії, тобто, як діти використовують ці знання, і чи сформований у них інтерес до світу дорослих.

Аналізуючи дані спостереження, ми виявили, що діти шостого року життя спроможні втілювати наявні у них знання в різні види діяльності. А саме, діти з високим рівнем знань виявляють підвищений інтерес до соціальної дійсності. Це виявляється в тому, що діти часто беруть участь у різних іграх і навіть є ініціаторами цих ігор. Такі діти відтворюють поведінку, діяльність дорослих в іграх, у самостійній художній діяльності відображають явища суспільного життя. Вони легко взаємодіють з дорослими, приймають їх допомогу, реагують на прохання дорослих. Ці діти мають свій ідеал для наслідування. У дітей з середнім рівнем знань, їх практичні дії і інтерес до соціальної дійсності проявляється слабше. Вони приймають участь у різних видах діяльності, але не виступають активними діячами. Ці діти реагують на прохання і пропозиції дорослих, але успішніше діють під

керівництвом дорослого. Такі діти під час організованої різної діяльності дорослих уважні, слухняні, але особливої активності не проявляють. Хоча вони мають свій певний ідеал дорослого. На відміну від дітей з високим і середнім рівнем, у дітей з низьким рівнем знань не відмічаються прояви активного включення в різні види діяльності. В ігри вступають лише під керівництвом дорослого, легко приймають допомогу дорослих. Вони більш схильні спостерігати за діяльністю інших.

Діти старшого дошкільного віку цікавляться взаєминами дорослих, розмовляють про них між собою, роблять висновки й узагальнення. Таким чином, вони узагальнюють деякі соціальні поняття. В організованому педагогічному процесі дошкільних закладів знання дітей уточнюються і поширюються. Поступово у них складаються правильні уявлення про суспільне життя людей, про їх відносини між собою.

Знання викликають переживання, поглиблюють почуття, сприяють формуванню взаємовідносин з дорослими. Тому дуже важливо вміти правильно відбирати пізнавальний матеріал. Відбір освітньо-виховного матеріалу, який вплинув би на соціальні почуття та процес формування у дітей досвіду співжиття в суспільстві – завдання складне. Світ дорослих людей приваблює дитину. Вона бачить в дорослій людині, звичайно ж не усвідомлюючи того, перспективу власного розвитку, шукає свій ідеал, вибирає для наслідування з різноманітної діяльності, яку спостерігає, визначену і притаманну конкретній людині.

В дослідженні була врахована думка про те, що формування соціальної компетентності старших дошкільників можливе лише при цілеспрямованому, планомірному впливі дорослого на навчально-виховний процес. Тому дуже важливо якомога раніше зацікавити дітей явищами соціальної дійсності, сформуванню адекватне ставлення до навколишнього.

Допомогти дитині вільно і свідомо увійти в нове для неї оточення, психологічно підготувати її до життя серед інших людей – важливе завдання педагогічної роботи. Вихователь дитячого садка – своєрідний посередник, “зв’язковий”, який упорядковує відомості й відчуття минулого, теперішнього, майбутнього життя дитини. Матеріали слід подавати не стільки в словесній, скільки у наочній формі (творчих ігор, елементарної дослідницької роботи, занять, театралізованих вистав тощо), яка хоча й передбачає коментар дорослого, проте стимулює активність самої дитини, дає їй можливість сконцентруватись на діяльності, проїнятися нею, практично визначити в ній своє “Я”, апелювати до власного досвіду, помилятися і робити відкриття.

Протягом життя людина засвоює знання, які несуть в собі інформацію про різні сторони соціальної дійсності. Значення цих знань полягає в тому, що дитина починає орієнтуватись в навколишньому світі. Інформація про соціальну дійсність, про факти, події, явища, як правило, викликає у дитини якесь відношення, зачіпає не тільки її розум, але й душу. Дитина переживає події, радіє їм чи засмучується, дає їм моральну оцінку. На відміну від інших знань, які отримує дитина, знання про соціальний світ, про людей, їх взаємовідносини, діяльності обов’язково повинні бути емоційними, тобто такими, що породжують емоції. Вони повинні бути проникнуті почуттям, нести в собі потенціал, що породжує емоції, оскільки головне призначення таких знань – впливати на світогляд, що формується.

Педагогічне завдання, зокрема вихователя, полягає також і у тому, щоб знання, набуті дітьми не лежали мертвим тягарем, а активно служили їм у виробленні поглядів, реалізувались в їх поведінці, діяльності. Отже, вже в змісті знань повинна бути закладена спонукальна сила до здійснення вчинку, дії. Одночасно і умовою, і засобом, що забезпечує дитині можливість активно пізнавати оточуючий світ, самій ставати частиною цього світу є діяльність. Діяльність дає дитині можливість засвоювати знання, виражати своє відношення до засвоєного, набувати практичні навички взаємодії з навколишнім світом. Соціальний досвід дитини збагачує і засвоєння трудової діяльності. В трудовій діяльності дитина стає перетворювачем, що піднімає її на вищий щабель соціалізації в межах доступних віку. Велику роль у залученні дітей до соціальної дійсності відіграють художні засоби: література, зображувальне мистецтво, музика. Таким чином, дитина знайомиться із соціальним світом за допомогою різноманітних засобів. Саме вони стають джерелом пізнання світу.

У відповідності із завданнями нашого дослідження нас більше цікавили показники впливовості використаних освітньо-виховних методів для підвищення рівня сформованості соціальної компетентності. Основною лінією дослідження було створення дорослими умов та вибір шляхів формування соціальної компетентності дошкільників. Поступово в роботу включили бесіди про дорослих, заняття, ігри, логічні завдання. Діти із задоволенням розповідали про своїх батьків, рідних, вихователів, знайомих. У повсякденному житті з дітьми проводили різноманітні ігри: “Де яка професія потрібна?”, “Ким бути?”, “Хто важливіший?” та ін.

Проведена робота свідчить про те, що спеціально організований дорослим освітньо-виховний процес, різноманітність методів і шляхів роботи створюють сприятливі умови формування соціальної компетентності дітей. При вмілій організації роботи, спрямованій на формування дитячої соціалізації, старші дошкільники набувають необхідних соціально-психологічних знань, а отже, зможуть скористатися ними у відповідних життєвих ситуаціях.

Висновки. Відчутні зміни останніх років, що відбуваються в системі освіти України, висувають перед дошкільним вихованням особливі завдання. Основним пріоритетом сьогодні виступає особистісно-орієнтована взаємодія педагога з дитиною: сприйняття та підтримка її індивідуальності, інтересів, потреб і турбота про її емоційне благополуччя. Більшість педагогів чітко усвідомлюють ці нові суспільні тенденції і виявляють живий інтерес до наукових пошуків в методиці соціалізації дошкільників. У дошкільній педагогіці вже давно назріла

необхідність розробки змісту і технології організації роботи по формуванню соціальної компетентності дошкільників. Адже призначення дошкільного віку полягає не стільки в оволодінні дитиною знаннями, скільки в становленні базових властивостей її особистості, а також соціально-психологічних особливостей в системі відношень з іншими людьми.

Формування представника певної соціальної групи передбачає його розвиток з дитинства як носія цінностей, норм, орієнтацій, настанов цієї групи, вимагає від нього вироблення важливих для життя в групі якостей і вдосконалення наявних здібностей. Соціалізація, у певному розумінні, означає формування в дошкільника типових для цієї групи, спільності властивостей, якостей, уподобань. Отже, соціалізація означає становлення дитини як члена певної соціальної групи. В ході цього процесу зростаюча особистість виробляє вміння ставати “однією з багатьох”, “своєю”, в чомусь суттєво схожою на всіх інших членів певної групи. Якщо вона дорожить своїм членством, то повинна орієнтуватись на груповий стандарт бажаної для цієї спільності поведінки і діяльності.

Проведена експериментально-дослідницька робота показала, що формування соціальної компетентності дітей успішніше проходить у спеціально створеному дорослим освітньо-виховному процесі, тобто на заняттях, в іграх, в різних видах діяльності. Неабияке значення має і особистий приклад педагога. Наші вихованці, граючись, навчаючись, спілкуючись з дорослими, вчилися жити поряд з іншими, враховуючи їх інтереси, правила і норми поведінки в суспільстві, тобто ставали соціально компетентними. Отже, щоб ввести дитину в складний світ людських взаємин, необхідна допомога дорослого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: Ред. ж-лу “Дошкільне виховання”, 1998. – 62с.
2. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні / Наук. ред. О.Л.Кононко. – К., 2003. – 243 с.
3. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві). – К.: Освіта, 1998. – 255с.
4. Поніманська Т.І. Виховання як чинник соціалізації особистості дитини в гуманістичній педагогіці і психології // Особистість і трансформаційні процеси у суспільстві. Психолого-педагогічні проблеми сучасної освіти. Частина 3. – Харків, 1999. – С. 133-136.
5. Поніманська Т.І. Формування соціальної компетентності дитини // Нова педагогічна думка. – 1998. – № 2. – С.14-19.
6. Козлова С.А. Теория и методика ознакомления дошкольников с социальной действительностью. – М., 1998. – 245с.

Резюме. *Статья посвящена анализу особенностей формирования социальной компетентности детей дошкольного возраста. Проблема социальной компетентности дошкольников – одна из наиболее актуальных. Решение ее, с одной стороны, поможет осуществить системный, целостный подход к развитию ребенка, с другой – соотносить это развитие с жизнью.*

Ключевые слова: *социализация, социальная компетентность, социальный опыт.*

Summary. *Article is devoted to the analysis of the peculiarities of the formation of the social competency of the children of pre-school age. The problem of social competency of pre-school children is one of self-urgent. Deciding of her, on the one hand, will help to carry out system, integral approach to the development of child, and with other - to relate this development with life.*

Key words: *socialization, social competency, social experience.*

Одержано редакцією 29.04.2004.

УДК: 373.2

О.А.КОЗЛЮК

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Резюме. *Стаття присвячена актуальній проблемі в рамках гуманізації навчально-виховного процесу. Зроблена спроба розкрити педагогічні умови формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей старшого дошкільного віку.*

Ключові слова: *гуманістична спрямованість спілкування, педагогічні умови, кодекс спілкування, методи і прийоми формування гуманістичної спрямованості спілкування.*

Постановка проблеми. З появою суспільства виникла необхідність вивчення спілкування. Надзвичайно важливою проблема спілкування є саме в дошкільному віці, коли закладаються основи майбутньої особистості, взаємини між людьми, правила спілкування тощо. У зв'язку із зміною виховної парадигми і виховних ідеалів на перший план починають виходити гуманістичні ідеали й орієнтири, які в першу чергу пронизані глибокою повагою до особистості кожної дитини, визнанням її неповторності.

Саме у зв'язку із такими перетвореннями виникає можливість вивчення міжособистісного спілкування на основі гуманних відносин дітей дошкільного віку.

ЗМІСТ

Вітаємо ювіляра	3
1. Бозуш А.М. Проблеми сімейного виховання дітей у спадщині В.О.Сухомлинського.....	4
2. Кононко О.Л. Самосвідомість у житті дошкільника.....	6
3. Борисова З.Н. Виховні цінності у формуванні особистості дитини в педагогічній системі А.С.Макаренка.....	11
4. Золотухіна С.Т. Освоєння історико-педагогічного досвіду як умова формування професійної компетентності сучасного вчителя.....	13
5. Поніманська Т.І. Особистісні пріоритети гуманістичного виховання.....	19
6. Дичківська І.М. Підготовка вихователя як суб'єкта інноваційної педагогічної діяльності в контексті сучасних тенденцій розвитку освіти.....	24
7. Бєленька Г.В. Основні етапи формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.....	31
8. Пальчевський С.С. Глобалізація як принцип соціалізації дітей дошкільного віку.....	35
9. Карпенчук С.Г. Функція педагогічної технології – системотвірна.....	40
10. Машикіна Л.А. Формування професійної компетентності студентів в процесі педагогічної практики.....	43
11. Розальська Н.В. Деякі аспекти організації та проведення педагогічної практики майбутніх гувернерів у ВУЗі.....	48
12. Ніколайчук Г.І. Підвищення ефективності мовленнєвого розвитку дошкільників.....	51
13. Леценко Г.П. Наступність у формуванні діалогічної компетенції дітей дошкільного віку та учнів початкових класів і основної школи.....	54
14. Степанова О.І. Активізація методів роботи з розвитку мовлення дошкільників.....	58
15. Трусова О.Л. Декоративне мистецтво як засіб формування цілісної естетичної культури.....	61
16. Горопаха Н.М. Формування у дітей старшого дошкільного віку вмінь навчального співробітництва з педагогом та однолітками.....	65
17. Машовець М.А. Актуальність проблеми формування уявлень про сім'ю у дітей дошкільного віку.....	69
18. Богініч О.Л. Готовність батьків до народження дітей.....	75
19. Маліновська Н.В. С.Ф.Русова: концепція мовної освіти і мовленнєвого розвитку дітей.....	79
20. Борова В.Є. Коригування звукової культури мовлення дошкільників у програмно-методичних документах.....	81
21. Самсонюк Н.Ф. Гуманна сім'я – основа самоствердження дошкільника.....	86
22. Сварковська Л.А. Дослідження фізичної готовності до школи дітей 6 років.....	90
23. Литвиненко С.А. Діагностика готовності майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності.....	92
24. Загородня Л.П., Матвієнко З.Е. Підготовка майбутніх вихователів до реалізації завдань екологічного виховання дошкільників з урахуванням екологічних особливостей регіону.....	96
25. Зданевич Л.В. Комплексне дослідження процесу адаптації студентів-першокурсників до умов життєдіяльності.....	100
26. Гордій Н.М. Проблема розумового виховання дітей в сім'ї у вітчизняній періодичній пресі (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.).....	104
27. Фасолько Т.С. Відповідальна поведінка як складова соціальної компетентності дошкільника.....	109
28. Янцур Л.А. Індивідуальні відмінності в розвитку інтересу до зображувальної діяльності у старших дошкільників на заняттях.....	112
29. Дронова О.О. Образотворча діяльність дошкільників у контексті гуманістичної концепції освіти.....	117
30. Меналюк Г.Ф. Шляхи забезпечення логіко-математичної компетентності старших дошкільників.....	121
31. Бєлова С.А. Комплексне навчання в теорії і практиці педагогів Бременської школи 20-х років ХХ століття.....	124
32. Марчук Г.В. Соціальна компетентність дошкільника у структурі особистості.....	127
33. Козлюк О.А. Педагогічні умови формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей старшого дошкільного віку.....	130
34. Косарєва О.І. Психолого-педагогічні моделі вивчення взаємодії батьків і дітей.....	133
35. Глінчук Ю.О. Виховання дітей у кардіоревматологічних санаторіях України.....	137
36. Герасимчук Ю.О. Педагогічні засоби формування професійно-пізнавальних інтересів у ВУЗі.....	140
37. Врочинська Л.І. Народна казка як засіб виховання гуманної поведінки у старших дошкільників.....	142
38. Федорова Н.В. Діалогічні засади організації гуманістично орієнтованої педагогічної взаємодії.....	145
39. Онищук І.А. Психолого-педагогічний аспект проблеми інтересу до мистецької діяльності у дітей старшого дошкільного віку.....	148
40. Кравець Л.М. Моделювання процесу розвитку педагогічної рефлексії майбутнього вчителя.....	150
Відомості про авторів.....	153

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

НАУКОВІ ЗАПИСКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Випуск 29

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактори збірника Дичківська І.М., Степанова О.І.

Технічний редактор Курченко Н.Б.

Комп'ютерна верстка Хомяк О.Л.

Здано до набору 17.05.2004 р. Підписано до друку 28.05.2004 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 23,48. Обл. вид. арк. 23,83. Замовлення № 33/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98,
тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі

Рівненського державного гуманітарного університету

33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 29. — Рівне: РДГУ, 2004. — 157 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 10.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20